

Állattani, vadászati és halászati folyóirat.

Szerkesztik:

DR. LENDL ADOLF

és

csikszentsimoni és ernyesi

LAKATOS KÁROLY.

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én.

Budapest, II., Donáti-utca 7.

„A TERMÉSZET” előfizetési ára mellék-
lapjával, a „HALÁSZAT”-tal együtt:
egy évre 6 korona.

Csupán a „Halászat” egy évre 3 korona.

A szomorú madár.

... haldoklás borul el a világon ...
— Ah, minden csak tünet, minden csak álom!
Tompá.

Beteg a nap. Sugarának melegét alig érezni már. Annyi ereje sincs, hogy le bírja szárítani a harmatot a fűről, szétépíteni a hegyoldalon elnyuló fehér párafátyolt. És beteg tőle az egész világ. A virág annyira elgyöngült, hogy nem bírja szétbontani elkésett bimbóját. A fa lombja megsárgult. A galyak nehezére esik a levél. Már nem bírja el. Lehullatja. Az a sóhajszerű hang, amely a levelek hullását kíséri, úgy rémlik, mintha a haldokló természet végső lehelete volna, amelylyel elszáll belőle az élet virulata és bekövetkezik rajta a halál hervadása, megsemmisülése.

A kertben sinylődés, hervadás, enyészet. A virágok csak édes emlékek már. Az illatos fuvallat csak álom. A napraforgó, amely kevélyen hordta aranyfürtös virágfejét, most összekunkorodott, elfakult száraz kóró. A lugas zöld árnyékában nem muzsikál a méhecske, nem sirdogál a darázs, nem dong az aranyos fényű légy. Az enyészetnek néma csönd a kísérője.

Árva lepke lézeng a sövény fölött. Az is beteg. Tavasszal kellett volna előbujnia, de a déli napsugár heve rászedte, kicsalta. Olyan esenevész a szegény, hogy hasztalan erőlködik szétvetni szép, piros szárnyát. Szeretne föl szállani. Bábjában virágos rétekről, illatos kertekről álmódott. Hadd vegye ki ő is a maga részét az élet örömeiből. De hova lett az illat a kertekből!

Az a sárga fény, mely ráborul a fűszálakra, a fák levelére, szimbolikus színe az ősznek. A tavasznak a kék, a nyárnak a zöld, a télnek pedig fehér a színe. Vajjon nem halljuk-e a tavasz kékjében a pacsirta énekét, a nyár

zöldjében a fecske csicsérgését, a tél fehér színében a varjú káromó hangját? Az őszi sárga színében végre mi mást hallanánk, mint az őszi madarának, az örökké fürge czinkének élesen czinczoló hangját.

De lehet-e hangulatosabb képet festeni a négy évszokról, mint hogyha odaállítjuk ezt a négy madarat szimbolikus háttérük elé. Négy képen: a kék levegőben függő pacsirta. A zöld lugasban pihenő fecske. Sárga lombátorban a czinke és a fehér hómezőre szétvetett szárnyal leereszkedő varjú. Szép, nyájas őszi délutánokat el sem képzelhet az ember a czinke hangja nélkül. A száraz avaron, a lombtalan sövényben, a réten, a gyalogösvény bozótján, a kert gyérlevelű fáin, a kerítésen, az udvaron, mindenütt az ő hangja esendül föl. Visszhangzik tőle az erdő, a patakmenti berek, a szőlőhegy, a letarolt mező. „Czin, czin, czin, csirr! Czin, czin, czin, csirr!”

A halványkék ég, a bágyadt fényű napsugár, a levélhullás s az a mindent beborító sárga színű fátyol, mely az enyészet színét rálehel az egész természetre, annyira jól illik ehhez a hanghoz.

A czinke hangja némi vidámságot kölcsönöz a képnek. Bizonyos enyhítő hatással van a szívre. Mintha figyelmeztetés volna, hogy a pusztulás tulajdonképpen nem is pusztulás, hanem nagy készülődés egy hosszú, mély álomra, amely után ismét virágillatos, verőfényes ébredés következik: a tavasz.

A czinke vidám hangját azonban valami tompa kopogás szakítja félbe. Mintha szegyet vernének valahol a koporsó fedelébe. Az éjszaka bizonyosan dér lesz, mert megjött a harkály az erdőről. Az kopog.

Ott kúszik az almafa görbe derekán. Meg-megáll, odatámasztja rövid, kemény farkát a fához: fejét fölkapja és hosszú, vésőformájú csőrével elkezd erősen kopogtatni a fa kérgét. Majd elkezd dobolni. Belekapaszkodik egy vékonyka ágba, úgy csüng rajta. Azután oly erősen ve-

regeti, hogy hullámzásba hozza, mire csőrét a rezgő ág-hoz tartja. Ezzel viszi véghez a dobolást. Végre meghúzza magát a fa odvas derekán és hosszasan, tétlenül néz maga elé. Mintha a természet enyészeten szomorkodnék.

Milyen pompás volt az élet az erdőben! Mennyi ott a fa, a fában pedig a bogár, a féreg. Az erdőben jól érzi magát a harkály. Ott a fák kérge alól kiszedegeti a sok férget, bogarat. A teste is erre termett. Rövid, kúszó lábán hosszú, erős karmot hord. A csőre hosszú, egyenes és olyan erős, mint a véső. Ezzel kopácsolja ki a pondrót a fa kérge alól. Messzire kiölthető nyelvével, amely ragadós és végén visszafelé hajló, kemény horgocskával van el látva, roppant sebesen kapkodja be a férget, bogarakat, amiket még a fák tekergős üregeiből is elő tud szedni.

Nehéz kenyérkereset ez! Folyton fúrni, vájni, faragni, kopácsolni, hogy eledelét megkaparíthassa, nem tréfa dolog. Keserves kenyér ez. Nem ismer pihenést, azért olyan bizalmatlan, olyan magába zárkózott és szomorú. Nagyon szomorú. Csupán egymaga szeret élni. Kerüli a zajt. Ha fészket rak, némán végzi munkáját s fiai fölött éber szemmel őrködik.

Mozgása darabos, tekintete kemény, szinte kegyetlen, hangja siránkozó. Szereti a nagy, csöndes erdőt. Ott tölti remetemódra az esztendő legnagyobb részét. A hideg, meg a téli ragadozóktól való félelem a falvak felé hajtja. Itt azután valóságos áldása a kerteknek. Ott gubbaszt minduntalan a fa törzsén, elkopogtatva rajta egész nap.

A fészket is ott vájja magának. Erős csőre segítségével kényelmes lyukat vés. Abba rakja fészket és abba tér pihenőre, ha leszáll az est. Anyyra beleélte magát ebbe a lyukvájásba, hogy néha tizenöt, sőt húsz lyukat váj a fa derekába.

De azért nem igen veszi ő hasznát valamennyinek. Kettőt-hármat megtart magának, hogy azokat fölvaltva éjjeli szállásnak használja föl. A többit azután odaajándékozva más kisebb madárnak: czinkéknek, fakúszóknak, királykáknak.

Ezek azután csupa hálából folyton körülötte setten-

kednek. Különösen télen, mikor ez a szomorú madár ott hagyja a nagy erdőt és elkezd kóborolni, faluról-falura járva, végigkószálva a kerteket. Ezek a madarak hű kisérői lesznek ekkor és vele együtt küzdik át a tél veszedelmeit és nyomorát.

Némán követik a harkályt mindenüvé. És ez néha nekik is juttat egy-egy falatot az ő keservesen keresett kenyereiből.

Garády Viktor.

A lepkék, fürkésző darazsak és legyek.

(Polytatása és vége.)

A nagyobb fürkésző darázsajok rendszerint egy-egy petét tojnak minden hernyóba, a kisebbek pedig többet is. A nagyobb fürkésző darázsajok lárvájának kifejlődése hosszabb ideig tart, ezért ezek rendszeren a bábból szoktak kikelni. Az a báb, melyben a fürkésző darázs lárvája élőszködik, csakhamar kiszárad, mert a fürkésző darázs lárvája rövid idő alatt felhasználja a testtápláló szövet elemeit s ezután a chitines bábruha üregében vedlik bábbá. Kikeléskor feltöri a pillebáb kiszáradt, törékeny bőrét s kibúvik belőle, hogy nem sokára ő is lerakja petéit. A kisebb fürkésző darázsajok rendszeren még a hernyó bebábozódásának ideje előtt elérik teljes fejlettségüket s átfúrva a hernyó bőrét, a szabadban bábozódnak be. Mikor a hernyó testét elhagyták, mindegyikök finom selyemszálakat ereszt s beburkolják magukat a selyembe; ezen a külső, habra emlékeztető burkon belül még mindegyik készít magának kis cocont, melyek szép függőleges sorokat képeznek s oly szorosan állnak egymás mellett, hogy felülről tekintve 4—6 szögletű oszlopoknak látszanak. A közös burokhöz gyakran oda van erősítve egy pár szállal a hernyó teste is; sokszor láthatjuk a szabadban ágakon, fűszálakon fehér habszerű állományról lecsingeni a kiszáradt henyótestet. Más fajok lárvái nem készítenek

A rab-király szabadon.

(Fantasztikus állatregény.)

Írta: *Bársony István.*

(9. folytatás.)

Éjszaka.

A csillagok seregei szeliden ragyogtak a mérhetetlen magasságban, amelynek sötétkéék árnyékkupolája úgy fődte be a világot, mintha a hallgatagság templomának a bolthajtása lett volna.

Éj volt s a természet szunnyadását az erdő halk lélekzetvételének a nesze még igazibbnak, még édesebbnek sejtette. A fa-gigászok egymásra borultak s nehézkes lombjait alig-alig hogy megmozdították, amikor az apró szélkölykök, bujósdi játszva, surrantak el köztök.

Lent, a völgy egy nyitott kapuja szélén két fiatal nyárfa, két rezgő nyárfa, simult egymáshoz, szinte aggodalmasan. Nekik ez a vad környezet mindig idegen volt, egészen megszokni nem tudták. A patak ott folydogált lábuk körül; az volt a szerencsájük, az táplálta őket, tündérmeséket mormolt nekik; de a két fiatal fa csak folytonosan remegett; az évezredes tölgyek, a százados bükkök s az elszórtan, kis csoportokban nyújtózkodó fenyő-óriások mellett olyan nagyon törpék és kisszerűek voltak. Ha a hegyoldalból leomlanék az a fekete szikla, amely épen feléjük hajlik, bizonyosan agyoncsapná őket. A folytonos halálveszély sejtelve hideglelőssé tette a két testvérfa; a hold rájuk sütött, attól sápadtak, fehérek; a legkisebb szellőtől is didergősek. Az irdatlan égi messzeségből szinte buján ömlik le a földre a tele hold fénye; ahol egy kis tisztás van az erdőben, ott zöld sugarak milliója tánczol; a harmatos éj igazgyöngyékességet szór bokorra, fűre; az álmos erdei virág

nem tudja, mi van vele, keblén a bársonyköntöst nem bírja egészen összefogni; jönnek az éjjeli lepkék és körüludvarolják; lágy szárnycsapással legyezgetik; a virág félig ébren, félig szenderegve engedi, hogy a titkos éji lovagok szépelegjenek neki, keblére lekiváncokozzanak.

A hegyoldalból ellátni a síkságra, a semmibe vesző nagy rónára, ahol ezüstösen csillog egy kanyargó vonal. Az ott a folyóvíz, a széles szőke víz, amelynek partját fekete sűrűség lepi el. A fekete lengeteg sóhajtvá hajladozik, meg visszakerérendkedik; a folyó mentén beszélgetnek a nádak.

Az erdő vad világa ezt a zizegő beszédet nem ismeri. Az erdő suttogása inkább ébresztő, semmint altató. Felriad rá az ember; önkénytelenül is azt kérdi: ki jár itt? Pedig csak egy száraz galy hullott le a gyöngye szél érintésétől s az avaron a csekély zajra ijedt egérke futott arrább.

Az ember!.. Hol lakik ember ebben a vadonban? Az éj kísértetei vannak itt idehaza. A nagy esend meg nem csal; az csak látszat. Az erdő lakói közül a legtöbb most van igazán ébren. Az óriás tölgy alól, ahol a *Czár* meghúzódott, nehéz, ziháló lélegzés hallatszik. Azt rekedt köhögés követi. *Csúnya*, a kis szárnyasagér, épen átvillant volt a nagy fa lombja közt. Erre a furesa hangra visszafordult és letekintett.

— Ej ni, a pártfogoltam, akit az úttalan utakon elvezettem a nagy erdő felé, szól, fenhargon gondolkodva. Úgy látszik, meghült. Megártott neki a sok harmat.

A nagy majomnak csakugyan baja lehetett. Megint köhögött s szánalmasan nyöszörgött hozzá nehéz álmában.

A patak mentén halk lépések nesze közeledett. Egyhangú, ütemes, nem túlságosan óvatos mozgás volt az; az avaron restül húzta a lábát valami. Az idegen jöttére a gorilla felriadt. Nagyon hördült:

— Ki az már megint? Megállj, vagy pórul jársz!...

maguknak közös burkot s az apró, 5—6 milliméter hosszú bábok minden rend nélkül vannak összetapadva egy esomóban, mint például a *Microgaster nemorum* nevű faj bábjai, vagy pedig elszórva hevernek a hernyó körül. Ha elérkezett a kikelés ideje, az apró coconok teteje mintegy csapóajtószerűleg felnyílik s kibújnak belőle az apró fürkésző darazsak s elszélednek a nagy világba, folytatni a faj életét.

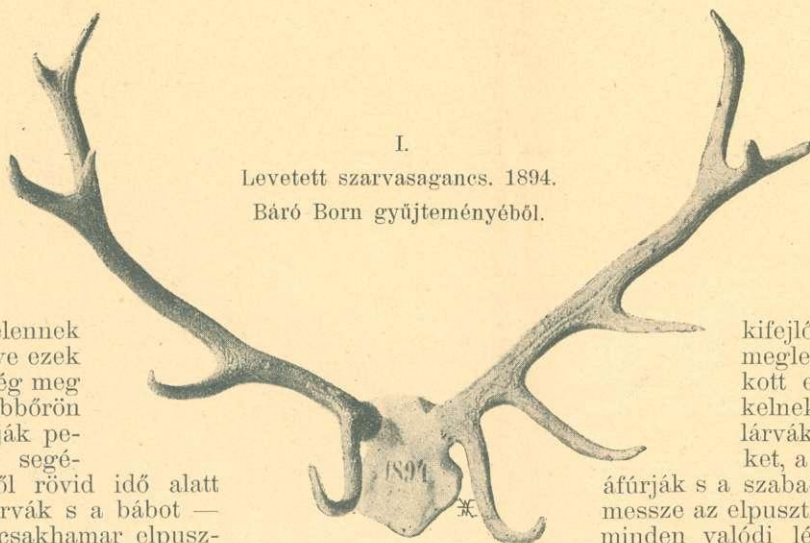
Azok a fürkésző darazsfajok, melyek a pillebábba rakják petéiket, rendszeren aprók, alig pár milliméter nagyságúak. — Többnyire a nappali lepke bábjaiba rakják petéiket, még pedig rögtön a vedlés után. Leggyakoribb ezek közül a *Pteromalus puparum*, mely a nagy káposztapille (*Pontia brassicae*) bábjaait teszi tönkre. Alig hogy levetette a hernyó bőrét és báb lett belőle, megjelennek éles szaglásuktól vezetettve ezek az apró teremtesek s a még meg nem keményedett lágy bábbőrön át a test belsejébe juttatják petéiket hosszú tojócsövük segítségével. Az apró petékből rövid idő alatt kikelnek a *Pteromalus* lárvák s a bábót — belsejében élőködve — csakhamar elpusztítják. A lárváállapot nem tart tovább pár hétnél; ez idő letelte után a bábruha belsejében bebábozódnak s nemsokára azután kikelnek. A pillebáb összeszáradt, megkeményedett bőrén mindegyik apró *Pteromalus* fúr magának egy kis lyukat, amelyen át kijut börtönéből a szabadba. A pillebáb pedig ott marad elpusztulva, összelyukgatottan... Kora tavaszkor, mielőtt a fák rügyeit teljesen kibontották volna, gyakran láthatunk az ága-

kon itt-ott egy-két összeszáradt bábruhát, melyeket az apró *Pteromalus*-ok tettek tönkre.

A legyek közül a *Tachina* faj egyéneinek lárvái élőködnek a hernyó testének belsejében. A legyek petéiket nem tojják a hernyó testének belsejébe, hanem a hernyó bőrére ragasztják s a petéből kikelt apró kukacok a bőrt átlukasztják s a test belsejébe furakodnak. A nőstény légy rendszeren több petét szokott egy-egy hernyó bőrére ragasztani s ritkán fordul elő az az eset, hogy a hernyóban csak egy légylárvá élőködik. A légylárvá sokkal falánkabb, mint a fürkésző darázs lárvája, kifejlődésének ideje is rövidebb s így az a hernyó, melyben légylárvá élőködik, sokkal hamarabb pusztul el, mint az, amelynek testébe fürkésző darázs rakta petéit. Minthogy a légylárvá

kifejlődésének ideje aránylag meglehetősen rövid, gyéren szokott előfordulni, hogy a bábból kelnek ki a legyek. Mikor a légylárvák elérték teljes fejlettségüket, a hernyó bőrét még egyszer átfúrják s a szabadban bábozódnak be, nem messze az elpusztított hernyó tetemétől. Mint minden valódi légylárvá, a *Tachina*-lárvák is cocon nélkül bábozódnak be. A bebábozódás a legyeknél voltaképpen abban áll, hogy a levedlett lárvabőr nem hull le a testről, hanem megkeményedő burkot alkot, melynek belsejében nyugszik a voltaképeni báb. Mikor már a védő tok burka alatt a báb teljesen kifejlődött, a burok fejrésze felpattan s kirepül belőle a fiatal légy.

Az egyes légyfajoknak is, mint a fürkésző darazsaknak, megvannak a maguk meghatározott lepkefajtaik, me-

I.
Levetett szarvasagancs. 1894.
Báró Born gyűjteményéből.

afúrják s a szabadban bábozódnak be, nem messze az elpusztított hernyó tetemétől. Mint minden valódi légylárvá, a *Tachina*-lárvák is cocon nélkül bábozódnak be. A bebábozódás a legyeknél voltaképpen abban áll, hogy a levedlett lárvabőr nem hull le a testről, hanem megkeményedő burkot alkot, melynek belsejében nyugszik a voltaképeni báb. Mikor már a védő tok burka alatt a báb teljesen kifejlődött, a burok fejrésze felpattan s kirepül belőle a fiatal légy.

A csoszogás megszűnt s félénk hang szólalt meg:

— Ha nem csalódom, a nagy Czár pihen itt. Bocsáss meg gorilla, én csak egy szegény borz vagyok, de az életem még nekem is kedves. Erre vetődtem, mert nem merek haza menni. A gyertyánosban, ahol lakom, ma letelepedett a Csikos Fojtogató.

— Nem hiába *Lomha* a neved, felelt mogorván a nagy Czár. A bozót közt elcsúszhattál volna; a tigris foga aligha terád vásik. Más pecsénye kell annak...

Szavait különös robaj szakította félbe. A völgyből csattogó futással, szilaján rohant fel a köves hegyoldalon egy farkas szarvas. Elöl járt *Matróna*, az idős asszonyság, vele együtt vad meneküléssel sietett tova Lenge, Karcsú, Bájós, meg még egy pár fiatal szarvas-suta.

— Mi bajotok? kérdezte a Czár idegesen, amint mellette elrohantak. A futó szarvasok helyett Csellenő felelt, a gyorslábú öz-menyecke: A gyertyános tele van tigrisszaggal; a Csikos Fojtogató üldözi Daliást, a szarvasok katonás vezérét,

— Ördögöt üldözi! Bolond beszéd... Ha mindjárt le nem vágta, akkor utol nem éri. Láttam már, hogy vágat Daliás. De ti gyávák vagytok mindannyian,

Csellenő felkapta a fejét, szimatolt. Erzed? kérdezte remegő hangon s annélkül, hogy a gyávaság vádja ellen védekezett volna, ész nélkül elrohant.

— Náthás vagyok, meghültem a fürdőben, átkozott hideg ez a patak, dörmögte a Czár. Hát te *Lomha*, te érzel-e valamit. Halálos némaság volt szavára a válasz. A borz, úgy látszik, felhasználta időközben az alkalmat s maga is megugrott. A Czár sompolygó moszatolásra lett figyelmesé. A nagy erdő szélén, a bokrok közt, vigyázva csúszott erre egy sötét árnyék. Amint a tisztásra kilépett, a hold teljesen megvilágította. Ott állott Zulejka, a leégett czirkusz dísz, Ab-

dullah gyilkosa, az embervérivó, a maga megbűvölő borzalmas szépségében.

Az éj csöndjében messziről verődött vissza a futó szarvasok vágatása. A Csikos Fojtogató felemelte gyönyörű fejét s mint a vizsla, szaglászva szította a levegőt. Kegyetlen tekintete zöldesen villogott. Előre lépett, puhán és könnyedén; karmait behúzta, ahogy a prédája után kullogó maeska szokta. Eleven árnyékká változva indult a vén tölgy felé, amely mögött a Czár szőreborzoltan leste, hogy mit akar hát a tigris, amely ily váratlanul lepte meg itt.

A Csikos Fojtogató megérezte a veszedelmes majmot s nyávogásba vesző halk morgással fejezte ki nyugtalanságát. Farkavégét idegesen mozgatta jobbra-balra s elnyújtózt, lelapult, mintha ugrásra készülne.

A Czár nem bírta tovább magába fojtani aggódással vegyes dühét. Rőfögő ordítást hallatott s agyarárt csattogtatta, iszonyú öklével a mellét döngette; amitől újra köhögni kezdett. De védő fája mellől azért mégsem mozdult.

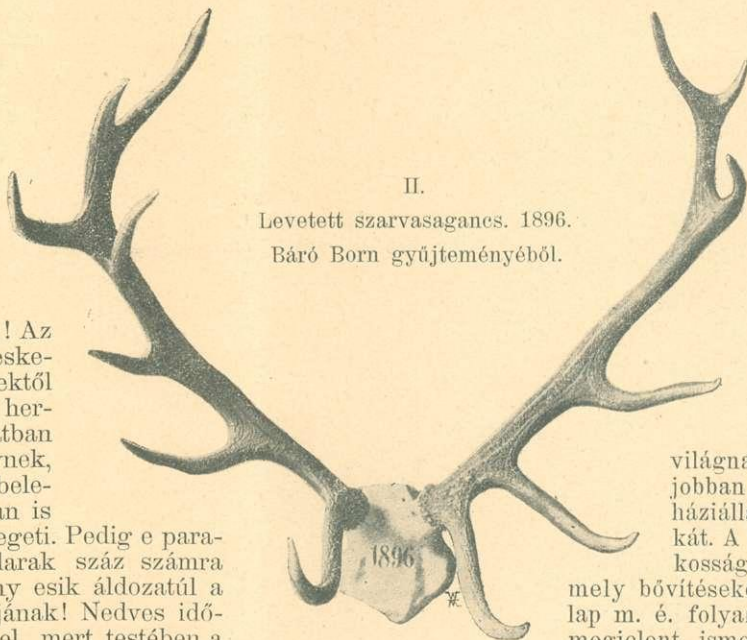
A tigrist is ugyanaz az érzés fogta el, ami a gorillát. Dühös volt, de egyszersmind félt. Sohasem volt alkalma afféle erőpróbára, amelyen a gorillával való hareza lett volna. Vegyes indulatában ő is rázendítette indulata bösz riadóját. Elbődült. Farkával a gyepet verdeste, karmaival a kiálló fagyökeret tépte; fülét lelapította; szörnyű szájából kivillogtatta tépő fogait.

— Nem félek téled, nem! — bömbölt a gorilla — ha ide mersz jönni, belemarkolok a torkodba s megfojtalak!

— Csak mászszál ki onnan a fa mögül, majd meglátod, mi az, kikezdeni India leányával — felelt a tigris sunyin.

Az erdő visszhangzott harsogó lármájoktól. Néhány másodpercig úgy volt, mintha ézengés viharzott volna végig a szakadékokon.

lyeknek hernyójára rakják petéiket. A legyek azonban sokkal kevésbé válogatósak gazdában, mint a fürkésző darazsak. A nappali pillék hernyóiban ritkábban jönnek elő, inkább a valódi éjjeli pilléket pusztítják. Így a *Nemoraea puparum*, *Nemor. glabrata* és az *Echynomyia fera* rendszeren az éjjeli pillék lárváiban szoktak elősködni. A *Tachina bimaculata* az *apáczapille* (*Psilura monacha*) hernyóit, a *Tachina bella* pedig a *gyapjas pille* (*Ocneria dispar*) hernyóit pusztítja. A gyűrűs pohóklepke (*Clisiocampa neustria*) hernyóiban a *Tachina rustica* és az *Exorista libatrix* fajok találhatók. A *Tachina rustica* különben nem igen válogat gazdában, hanem arra a hernyóra rakja petéjét, amelyik épen eléje kerül. Ime, mily sok veszedelem fenyegeti a pillangót kifejlődése folyamán! Az imént lerakott petére már leskelődnek a *Teleas*-ok; ha ezektől szerencsésen megszabadul, hernyó korában minden pillanatban ki van téve annak a veszélynek, hogy valamilyen parazitá beletolja petéjét. — Bábkorában is ugyanez a veszedelem fenyegeti. Pedig e parazitákon kívül az éneklőmadarak száz számba pusztítják a hernyókat; hány esik áldozatul a bábrabló bogárnak és lárvájának! Nedves időben száz meg száz pusztul el, mert testében a parazitagombák egész légiója tenyészett. Mégis, ha verőfényes júliusi napon kimegyünk a mezőre, elbámunk, mennyi szép pillangó repked az illatozó virágok körül. Ezek kikerülték a rájuk leselkedő ellenségeket, elérték fejlettségük legmagasabb fokát s hivatásuk, hogy fentartsák a fajt az idők végtelen folyamán keresztül. **Tafner Vidor.**

II.
Levetett szarvasagancs. 1896.
Báró Born gyűjteményéből.

A házi poloskáról.

A néptanítók műnyelvén Vau-vau vagyok. Ögyelgésem közben egy helyütt meglepődve hallom, hogy a tanító bácsi ugyancsak tüzetesen magyarázgatja az oroszán, a puma, a tigris, a jaguár, a leopárd külsejét, hazáját, életmódját, holt a házi macskát, a vadmacskát, a hiúzt nevén sem említi. Tanítás után fölvettem előtte a módszernek „ismertről ismeretlenre, közelebről távolabbra“ elvét. Az öreg úr alattomosan mosolyogva megingatja fejét és azt mondja zamatos „zepser'sch“: — „Kérem, olyan közönyös ez az én népem, hogy ha állatsereglet jön ide, meg sem nézi. Ha tőlem nem tanul valamit egy-két külföldi állatról, azt sem tudja, van-e olyan a világon.“ Az eset csak az iskolás életben fura. Annál kedvezőtlenebb közönséges életünkben, hogy a nagyvilágnak ezernyi „külföldi“ állatját jobban ismerjük, mint „legbensőbb“ háziállatainkat, például a... poloskát. A „köztudás ezirányú fogyatékosságát csökkenteni“ óhajtván, némely bővítéseket fűzök Kohaut Rezsőnek e lap m. é. folyamában a fent írott czím alatt megjelent ismertető cikkéhez. Először is Arany Jánosnak „A poloska“ című rimes prózáját ajánlom a szíves olvasó figyelmébe. Az ugyan tulajdonképen politikai gúnyolódásnak készült, mesterien vagdálván az 1850-es években hazánkon uralkodott esch-német hivatalnoksereg „civilizáló“ működését. De mert egyúttal csodálatos bőségű és finomságú természet-megfigyeléseknek

Rém, a füles bagoly, halált jajongott. Az erdő szélén két farkas kullogott, Ordás meg Csikas. Csikas a síksági nádasból jött volt; amint Zulejka bogni kezdett, megtorpant. Én ismerem ezt a hangot. Egy pár héttel ezelőtt hallottam néha odalent. Jó lesz iszkolni innen. Farkukat a lábok közé csapták, úgy siettek be a sűrűségbe, minél kevesebb zajjal. A nagy mozgalomnak váratlan eset vetett véget. Először is a harmadik völgyben, ahol a cserjés végén már kezdődött az erdei legelő, mély menydörgés hangzott fel, mely egyik hegyoldaltól a másikhoz verődött. A király szólt közbe. Tompa felhördülése ezt mondta: — Elég a lármából!... Hallom India gyöngyének a hangját!... Ha panasz van, jöjjön elém; úgyis várom, mert tudom, hogy a nádasokat el kellett hagynia!... Udvaromban mindig őt illeti az első hely! A nagy majom menjen a dolgára! A „kékvérű macskák“, akiket gúnyolni mert, könnyen emberségre taníthatnák!

A király szavai a tigris kissé lecsillapították ugyan, de annál jobban nekibírszították a gorillát.

Mit? ti zsarnokok! ti vérszopók! ti mertek pálcázat törni affölött, aki különb tinálatok?! Egy életem, de annak egy élet az ára, ha még oly nagyot tudtok is karmolni. Jer hát te hirhedt szépség, te bengáliai tündér, vagy hogy a csudába neveznek hízelgőid! Jer! a gorilla párbajra kél veled; úgyis vesztét érzi, úgyis a halál kutyája ugat már belőle! — Így szólt s akkőzben kilódította otromba nagy testét a tölgy mögül. Markában már akkor megint volt egy bunkós végű fitykős, amit haragosan rázott.

Elkezdett fuldokolva köhögni s ez végzetes lehetett volna rá, mert a megsértett tigris újra lelapult, hogy most már irgalmatlanul megrohanja. De a válságos pillanatban mind a két küzdésre kész fél rémülten ugrott hátra.

Közöttök, szinte mértani pontossággal egyforma távol-ságra megéledt egy galy, amely eddig mozdulatlanul feküdt egy helyben. Amíg az a galy a földön hevert, feketének látszott. Most hirtelen felemelkedett, himbáló mozdulattal kiegyenesedett s amint a hold fénye ráesett, mintha bágyadt vörösség futotta volna be. Élesen sziszegett ekközben.

A tigrisnek minden szál szőre égnek meredt; rekedt nyávogással hátrált vissza a sűrűségbe.

A gorilla nekirohant az ezredéves tölgynek s kaffogva, fogát csikorgatva, rémült tekintettel kapaszkodott fel a vastag fára, amelyen úgy látszott nemsokára, mint egy csúf nagy bogár. Már nem törődtek egymással.

Már csak a „vörös ördög“, a délamerikai korallkígyót lesték, hogy vajon melyikökben készül halálos kárt tenni. A „vörös ördög“ ellenben nem volt ezúttal gonosz indulatú. Megelégette a félelmes hatást, amit ezirkuszbeli két társára tett. Mindössze is egy gonosz tréfát engedett meg magának, amikor mindkettő számára odavetette:

— Ha megúntátok az életeteket, sohse öröködjetek, ne verekedjete! Jöjjetek hozzám egy ölelésre, egy csókra. Az én ölelésem puha, selymes, hűvös; az én csókomból égő és mégis örökre lecsillapító! Csak szóljatok, ha keltek; — csak szóljatok!...

Ezzel a kígyószokáshoz képest szinte lármásan, csöppet sem óvatosan csúsztatta végig síkos testét a zizegő avaron. Tudta, hogy nincs a világon élő lény, amely kivált ilyenkor, éj idején, ész nélkül ki ne térne neki.

Már régen eltűnt a völgybe vezető sűrűség közt, amikor a Csikos Fojtogató, meg a Czár még folyvást az ő mozgásait leste; pedig a himoroszlán, a kiszabadult rabkirály, egyre hallatta hörrenő hívását, ami Zulejkanak, Bengália gyöngyének szólt.

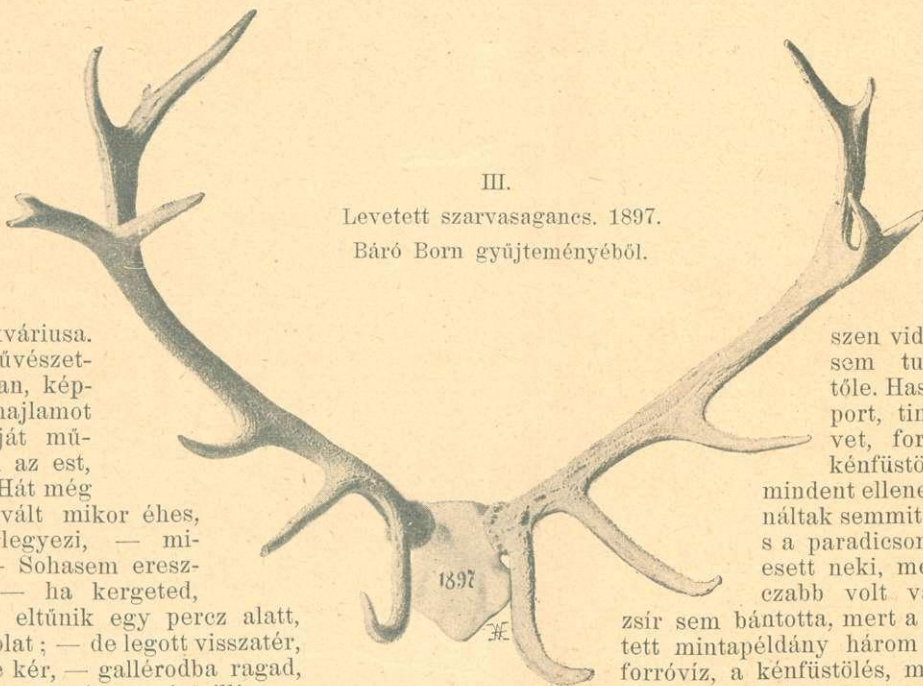
(Folytatása következik.)

művészi leírása is, azért nagyon érdemes a tudomány tárába beiktatnunk.

Tehát: „Van egy, ki millió, — az ő neve légió; — eredetileg szöke faj, — mint a vaj; — de ha más ég alatt meghonosul, — mások vérén megpotrohosul; — barnára fajul akkora, — mint a csöppentett... korom. — Világosság élő magzatja, — Kant is megmondhatja*); — de szereti a sötétséget, — filantrop céljai végett. — Külsejét ami nézi, — rajta ugyan kevés a vitézi, — arcza penészesen urias, — termete sem igen daliás, — háta pedig kifelé görbe, — karcúsága átmeny a körbe; — noha páncéllal is bír, — mint egy kürazír, — evvel azonban nem mellét fedezi, — hátát védelmezi. — Van továbbá neki jó fegyvere, — csípni, szürni ugyan tud vele, — hanem amivel ellenséget üz, — nem annyira fegyver, mint a... búz. — Egyik erénye a háziasság, — nincs vérben a zajos vígasság, — nem zavar egyikönnyen rendet, — nem tör csendet; — természete birkai békes, — türelemmel ékes, — oly józan, oly éber, — mint egy héber. — Éji magányban, rejtve működik, — tiztől czireziter ötig; — feláldozza szende nyugalmát, — nem is üt semmi lármát, — virrasztja az emberiség álmát. — Nappal azonban visszavonul, — (gondolom: ír, tanul.) — ötlekibe mélyed, — keresi a rejtve levő mélyet, — mint egy filozóf. — Ah nincs kerevet, szófa, — nincs ágynyiladék, — vagy falhasadék — oly mélyen, magasan, — hova ő be ne hasson, — mit föl ne kutasson. — Különösen tetszik neki, — minden ami régi, — vagy ahhoz privát gusztusa, — ő annak született antikváriusa. — Gyönyörködik a művészetben: — festett szobában, képeretben, — nagy hajlamot érez rája, — van saját műiskolája, — s ha eljön az est, — ő maga is fest. — Hát még minő kedélyes! — kivált mikor éhes, — arczod gyöngéu legezei, — mi alatt véred veszi. — Sohasem ereszkedik nyilt csatába, — ha kergeted, gyors neki a lába, — eltűnik egy percz alatt, — mint villám s gondolat; — de legott visszatér, — noha engedelmet se kér, — gallérodba ragad, — s „eszi a nyakad“; — aztán megint ill' a — berek! mint az ügyes guerilla, — meglapul az egész kamarilla. — Túlszerénység neki nem kenyerere, — nem várja, hogy hívják szépen: gyere! — hova egyszer vendégül beférkezik, — onnan ugyan szürít többé ki nem teszik. — Egyébiránt nagyvárosban született, — lenézi a nomád életet; — paplan alatt jobb szeret hálni, — mint rusticzálni. — Hazája művelt Európa, — szerelmes a civilizációba; — s míg houn marad a tábor törzse, — mindig elébb nyomul előrse, — szárazon úgy, mint vizen át; — neki találták fel a gözmasinát: — nyugat felől keletre vándorol, — békésen hódít, még nem is porol. — Mint polgár: kozmopolita; — ő nem mondja: „si est vita, — non est ita“; — hanem megindul apraja, véne — hazát keresni ott „ubi bene“. — Bú nélkül hagyja el az ősi lakót; — és mint madár, ha elejt egy fűmagot, — dűsan tenyész föl a meddő kopár: — csimazból is elég egy pár. — Kiválóan ügyes telepedő, — ha egyszer ráülhet: övé a lepedő, — lepedővel az egész nyoszolya, — aztán a ház legkisebb zugolya; — pár nap múlva hemzseg a gyarmatos, — ha nem tetszik, pusztuljon a lakos! — Nincs kor-

látozva bizonyos geogr. fokig, — minden klímát azonnal megszokik, — s ne félj, hogy elszökik! — nem háborgatja ily könnyelműség, — jelleme a ragaszkodó hűség. — Bármely idegen elembe — teszi magát otthonos kényelembe, — ősi szokásit el nem hagyja, — vérit soha meg nem tagadja, — nem alkalmazza senkihez magát, — aki vele van, türje a szagát! — Legörömostebb útfélen tanyáz, — hol fogadó van, vagy más efféle ház; — és mint jámbor apáink régen, — kapva kaptak az új vendégen: — mindenki iránt megelőző, — vele bételni se győző. — Így terjeszti dicső faját, — viszi a civilizáció zászlaját, — őrszemeit előre kitolva, — hátrál előtte barbárság, bolha, — ez kénytelen el-eblábóni: — „veteres migrare coloni!“ — s megújul a világ, ez az ócska; — no tehát: for ever, poloska!...“

A nagy költőnek egyik tételét kissé részletezve, sanyarú tapasztalásomból mondhatom, hogy valóban „hátrál előtte barbárság, bolha“. Valamint a kertben a paréjt kiöli a csalán, ezt meg a szerb-tövis, akképen ahol a poloska befészkelődött, ott meg nem marad a bolha. Búzet nem állhatja-e, vagy talán kellően táplálkozni, avagy szaporodni nem tud-e tőle, azt nem tudom. De szinte törvényül merem állítani, hogy a meddig bolhás a nyoszolyám, addig nem félek a poloskától. Pedig különben nagyon félek tőle, mert dicső székesfővárosunkban laktomkor keservesen megkínózott a fajtája. Jobbik felem szalmaözvegyen hagyott az egyik nyáron s e „boldog évadom“ első két hetében úgy ellepte a poloska lakásunkat, hogy éveken át, egészen vidékre kivándorlásunkig sem tudtunk megszabadulni tőle. Használtunk mi Zacherlinsport, tinktúrát, paradicsomlevet, forróvizet, kénesős zsirt, kénfüstölést, ammoniakszeszt, mindent ellene, de biz ezek nem használtak semmit sem. A por, a tinktúra s a paradicsom-leve talán még jól esett neki, mert utána még virgonczabb volt valamennyi. A kénesős

zsir sem bántotta, mert a doboz közepébe temetett mintapédány három nap múltán is élt. A forróvíz, a kénfüstölés, meg az ammoniak-szesz, jó bőven alkalmazva, megölte ugyan a nagyjárt, de két-három hét múltán az épen maradt petékből még éhesebb sereg kelt ki.

Kétségbeesésomban híg enyvvvel mázoltam be mindenik fészkeküket: ismét siker nélkül, mert „csimazból elég egy pár“, amelyik valahol megmenekült s a sokféle kenegetésből összehalmozódott szennyben csakhamar újra millióvá szaporodott. Végre, mikor már idegessé betegesedett tőlük egész házam népe, a jó sors úgy mentett ki „szívókájok“ alól, hogy kilődítot a székesfővárosból „poloska-mentes“ vidékre. De háláaldozatul potom áron kellett elvesz-tegetnünk bútorainknak háromnegyed részét, hogy csakugyan megszabaduljunk a poloskáktól.

Itt csak egyszer találkoztunk megint velök, mikor ifjuságom virágai játszópajtásaiktól, a kocsisék Misójától és Ancsájától haza hoztak néhányat. Hanem ezeknek alaposan használt a tisztá karbolsav, mely hitvestársam bizony-szava szerint még petéiket is agyonégette. Azt hiszem, még hasznosabb ellenök lakásunk tágassága és hűvössége, ami nem engedi őket óhajtásuk szerint szaporodni.

Taschenberg tanár tapasztalása, hogy az égő gyertya mellett a poloskák nem olyan merészek, mint sötétben,

* Kant a poloskák szaporodását a világosság befolyásának tulajdonítja; ezért hálószobájába ablaktábláit nappal sohasem engedte fölnyitni. (Heine.)

egyáltalán nem egyezik meg az enyémmel, akit fönt vázolt viaskodásaim korában két égő lámpa és ágyamra Zacherlin-porból köröskörül épített erősség közepette is megrohan- tak. Ellenben annál inkább igazolom Fleischer dr. mondá- sát, mely szerint a poloskának egyetlen egy, de nagy haszna, hogy fölöslegessé teszi az ... érvágást.

Dr. Hajnóczy R. József.

A verébkérdésről.

A Természet 1901. október 1-i száma „Verébtenyésztés” című rövid közleményt hozott (Kormoranustól), elmondva, hogy a verebeket Olaszhon északi részében újabban rendszeresen tenyésztik s hogy ennek kettős hasznát látják: a kinőtt fákac- tákra viszik, az öreg verebek pedig a kártékony hernyóktól tisztít- ják a fákat. A gazdaságra tehát semmi kár, sőt jelentékeny haszon háramlik, minthogy a verebek fiókáikat kizárólag rovarok- kal, (?) nevezetesen hernyókkal táplálják.

E czikkkel legyen szabad szembeállítanom egy idevágó német közleményt s mindkettőhöz hozzáfűzni szerény véle- nyemet. Az említett czikk „A verébkérdésről” röviden a követke- zőket mondja:

„A verébkérdésről már köteteket írtak, de azért e madár hasznossága vagy káros- sága még ma is eldöntet- len. Tudjuk, hogy ha a ve- rebeket időnkint egyes vi- dékekről kiirtották, később mégis kénytelenek voltak őket újból elszaporítani, hogy a beállott hernyóin- vázióknak véget vessenek. A verebeknek azonban ez időszereint határozottan ke- vesebb a pártfogójuk, mint azok, akik pusztításukat követelik. Ez főleg az amerikai Egyesült Államokra nézve áll, hova az 1850. év őszén a Brooklyn-intézet igazgatója hozta az első verebeket, melyek nyom- talanul elpusztultak. Azon- ban a többszörös kísérlet után a hatvanas évek vé- gén Amerikában is elszaporodtak a verebek, sőt 1885-ben tulságosan, úgy, hogy már általános volt a pa- nasz s ma csaknem az összes euró- pai államok óriási területét elárastották. A veréb az idegen klímához rövid idő alatt tökéletesen alkalmazkodott s szaporodása mérhetetlen ará- nyokban nőtt. Ez kiténik a következőkből: Egy tojóveréb évenként hatszor költ s mindig 4—7 fiatalat nevel, tehát egy év alatt körülbelül 24-et. Minthogy a fiatalok már egyéves korukban költenek, egyetlen verébpárnak tíz év múlva több mint 275 milliárdnyi utóda lehet. Szerencsére ez a valóságban nincs így, az ilyen elméleti számítás a természet háztartásában soha meg nem valósul. De ha minden párra csak 12 felnevelt utódot szá- mítunk is, egy pár veréb öt év alatt 33.854-re szaporodik s ez is elég nagy szám ahhoz, hogy a verébkérdés oly mértékű elszapo- rodását, még akkora területen is mint Amerika, érthetővé tegye.

Az Egyesült Államok földművelésügyi ministeriuma a ve- rébkérdés tanulmányozására nem régen köriratot küldött szét, melyre a birodalom minden részéből 767 felelet érkezett és kö- zülök 735 azzal a panaszszal, hogy a verebek az apró rovarévó madarakat pusztítják, illetve költőhelyeikről elűzik. E statisztika szerint a hasznos madaraknak 70 faját, melyek azelőtt a lakó- hely közelében telepedtek volt meg s a földműves és kertészek jelentékeny hasznára voltak, a verebek a jelentések egybehangzó állítása szerint a szó szoros értelmében elűldözik fészkeiktől. Illinois állam hivatalos jelentése meghatározza, hogy a verebek ott a gabonatermésnek évente 6%-át emészti fel. Pontos vizs- gálatok szerint begy- és gyomortartalmuknak csaknem 6%-a ro- var, ellenben 85%-a mezei termény, úgy hogy ott a verebeket ép oly káros férgeknek tekintik, mint a milyeneknek pusztítá- sát tőle várták.

Míg Amerikára nézve az elszaporodott verébkérdés igazi csa- pás, Európában a verébkérdés sokkal több ellensége van, számuk is sokkalta kisebb s így a verébkérdés nálunk még ma is eldön- tetlen. Egy érdekes s a verébkérdéssel kapcsolatos megfigyelés a gyakori német mondásnak „ágyúkkal löni verebekre” egészen komoly értelmet adott. Az utolsó pozsonyi gyümölcs- és főzelék- kiállításon bemutattak két viharágyút is s a két előállító czég meg is tett mindent, hogy az ágyúk kitűnő voltáról az érdeklő- dőket meggyőzze. A nagy durrogatást a kiállítás reklámjának tartották, de minthogy az ágyúk még éjjel is el-eldördültek, jég- felhő pedig, amelyen hatásukat kipróbálhatták volna, nem mu- tatkozott, az ágyúzást közkívánatra beszüntették. Ekkor pedig azt a meglepő dolgot vették észre, hogy az egész verébkérdés a környék összes szőlőiből nyomtalanul eltűnt s a gazdák legna- gyobb örömeire vissza sem tért többé.

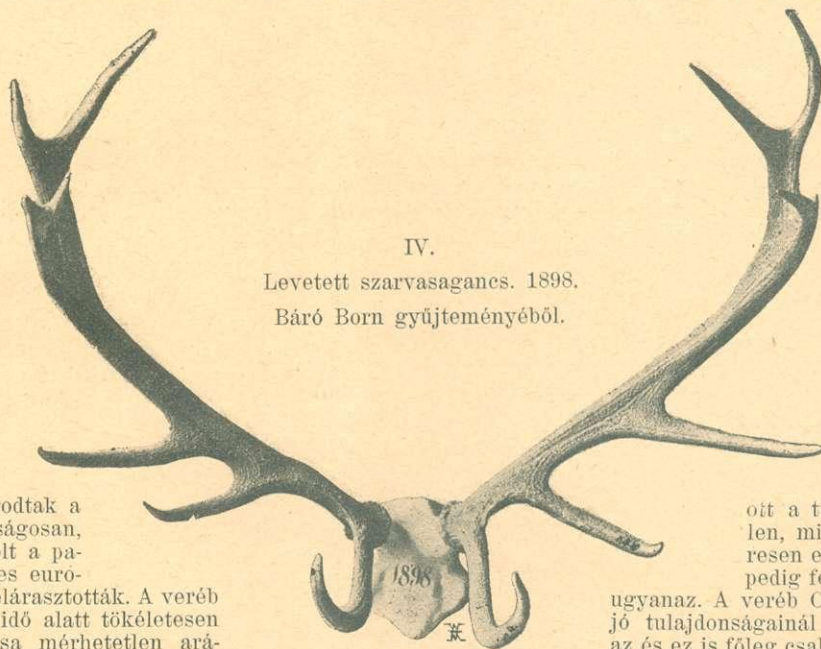
Ezt a tényt több oldalról is megerősítették, úgy hogy ezzel a viharágyúnak egy újabb fontos hivatása nyílt, t. i. a veré- ijesztés, amit talán minden eddig megkísérlett eljárásnál sike- resebben tud megoldani. (Wochenbeilage zum Berliner Tagblatt: Haus, Hof, Garten.)

A cikkben tévedés, hogy a veréb évenként hatszor költ, tudjuk, hogy csak két-háromszor; a verébkérdés eltűnésének is való- szinűleg más oka volt, mint a viharágyúzás. Tény azonban, hogy Amerikában a veréb igazi csapás, — az Egyesült Államok gaz- dászati ornithologiai állomásának vezetője „átoknak” mondja (Chernel, Magyarország madarai), — mely a kormányoknak is dolgot ad s melyről tényleg vastok kötetek jelentek már meg,

akár mint annak idején a phylloxerakérdésről. A ve- réb nálunk is káros, ilyen- nek tartják Herman Ottó és Chernel István, ki a mi verebeink tápláléká- ban csaknem ugyanazt az arányt találta, mint az amerikai vizsgálatok. Kö- szegen a múlt év júliusá- ban a napról-napra gyűj- tött verébbegy- és gyomor- tartalom körülbelül 90%-a volt növényi táplálék (a főtömeg mezei termések, málna, virágbimbók, fái- eper) s csak körülbelül 10% volt a rovaréplálék. (Aquila VIII. 1—2. szám. Budapest.)

Hogy a verebeket Olasz- honban hasznosnak tart- ják, ennek oka az, hogy ott a tulságos elszaporodás lehetet- len, minthogy a költségeket rendszeren elszedik, az öregek okozta kár pedig fel sem tűnik, mert állandóan ugyanaz. A veréb Olaszországban is alig a saját jó tulajdonságainál fogva hasznos, csak a húsa és ez is főleg csak az olaszoknak, akiknek tud- valevőleg külön érzékük van az aprómadarak peccenyéje iránt, de Magyarországon a verebet semmi esetre sem tarthatjuk hasznos madárnak.

Szalay Lajos Elemér.

IV.
Levetett szarvaságancs. 1898.

Báró Born gyűjteményéből.

oít a tulságos elszaporodás lehetet- len, minthogy a költségeket rendszeren elszedik, az öregek okozta kár pedig fel sem tűnik, mert állandóan ugyanaz. A veréb Olaszországban is alig a saját jó tulajdonságainál fogva hasznos, csak a húsa és ez is főleg csak az olaszoknak, akiknek tud- valevőleg külön érzékük van az aprómadarak peccenyéje iránt, de Magyarországon a verebet semmi esetre sem tarthatjuk hasznos madárnak.

Galamblövészet. A Magyarország galamblövő bajnokságával kapo- latos versenyek október hó végén folytak le Balaton-Füreden. A versenyben Magyarország legjobb lövői vettek részt és így a verseny minden száma, tekintve a résztvevők nagy számát, igen érdekes volt. A bajnoki címet Zichy Kázmér gróf nyerte el 25 galambbal 29 lövés közül. (28 méter). A részletes eredmény a következő:

Első nap. Megnyitóverseny. 7 galamb 26 méter. I. Zichy Kázmér gróf 7-7. Salm-Memorial. 1 galamb 26 méter. I. Zichy János gróf 22-22. II. Esterházy Béla gróf. III. Salm herczeg.

Második nap. Bajnoki verseny Magyarország bajnokságáért. I. Zichy Kázmér gróf 25 galamb, 29 lövés. II. Zichy János gr. 24-29. III. Vojnich Oszkár 21-26. Gróf Esterházy-díj. I. Esterházy Béla gróf 9 galamb 27 méter. Októberi handikap. 1 galamb. I. Esterházy Béla gróf 18 1/2 m. 10-10. II. De Neue gróf 10-9. Salm-díj. 12 galamb I. Zichy János 12-12. Esterházy-díj. 9 galamb 27 m. I. Zichy Kázmér gróf 13-13. Braganza herczeg díja. 1 galamb 30 m. I. Salm herczeg 6-6. Schach-díj. 5 galamb 27 méter. I. Zichy J. gróf 10-10.

Harmadik nap. Championatos. 10 galamb 28 méter. I. Salm herczeg 9-9. Aláírási díj. Handicap. 7 galamb. Gr. Draskovich (26 m.) 11-11. Bao-díj. 7 galamb. I. Vojnich Oszkár 11-11. Cora-díj. Handicap. 1 galamb. I. De Neue gróf 6-6. Draskovich—Salm-díj. Handicap. 7 galamb I. Dóra Szilárd 21 méter 9-9.

Az idei agancskiállításról.

Az idei agancskiállítás egyike volt a legfényesebbeknek a szokott évi agancskiállítások közül; — legalább ami a minőséget illeti; — mennyiségre nézve azonban lehetett volna gazdagabb is, mert az a trófea-kvantum, amelyet összegyűjtve láttunk, épen nem áll arányban hazánk nagy szarvasvadbőségével. A kiállított trófeák egytől-egyig valóban bámulatos arányaik, súlyuk és szépségük által alighanem fölülmúlták a korábbi évek kiállításainak legmagasabb kvalitásait is és bátran elmondhatjuk, hogy rég láttunk oly magas kvalitású kapitális agancstrófeát együtt, mint a lefolyt kiállításon. Mindenek fölötté ki kell azonban emelnünk az első díjjal kitüntetett gróf *Eltz-féle* 24-est, melyhez hasonló agancs egyhamarjában aligha volt a budapesti kiállításokon; úgyszintén az az erőteljű duzzadó 14-es szarvastrófea is, melyet *Festetich T.* gróf állított ki, párját ritkító példány volt s nem kevésbé imponáló hatást gyakorolt a szakértő szemlélőre. *Frigyes* és *József* főherczegek agancsairól ugyanezt mondhatjuk; remek szépek voltak ezek is — és általában a 10 elsőre helyezett, a kapitális minőségnek oly nivóján állott, hogy a csupán csak „jó“ agancsok, daczára kapitális voltuknak, még helyet sem kaphattak e között a tíz legjobb agancs között. Így *Esterházy Mihály* gróf mármaroszi, *Takách Gyula* pomázi (24-es), *Ruda Ernő* visegrad-vidéki (18-as) és *Kiss Pál* zólyomgyeyi agancsa.

A vadaskerti szarvasagancsok csoportjában a helyezettek száma kevés, de annál kiválóbb vala minőségre nézve. *Dámlapátokból* csakis *Coburg Fülöp* hg. pusztavacsi vadászterülete volt képviselve, de ez azután nemcsak számra, de minőségre nézve is elsőrendű gyűjteménnyel, melyek viselői a kiállítást megelőző héten kerültek terítékre. *Ózagancs* kevés volt és igen közepes, csak *Ghiczy Albert* egyik ózagancsa volt kiválóbb; épúgy *zergekampóknál* is hasonló eset állt fenn; de ezek közt legalább mégis akadt egy példány, mely rendkívüli méreteivel tűnt föl — 32 cm. ugyanis a kampók hosszúsága. Ez az első zergekampó, mely a kiállításokra Marmarosmegyéből került. A kiállítás keretét nagyon emelte dr. *Lendl Adolf* dermatoplasztikai laboratóriumának kiállított állatcsoportjai, amelyeknek mesterei alakítása és ízléses elrendezése mel-

tán meglepett mindenkit és Ő Felsege a király, valamint *József* és *József Ágost* főherczegek is igen dicsérőleg és elismerőleg nyilatkoztak róla. — A kiállított trófeák „bírálati eredménye“ a következő:

a) Nyílt vadászterületen lőtt szarvasok agancsai.

Helyezett	Kiállító	Az ágak száma	A rózsák körmérete	Az agancsszár hossza	Az agancsszár vastagsága			Az agancs súlya kilogrammokban
					korona alatt	középig alatt	rózsa felett	
I. díj	Eltz J. gróf	24	27	115	17	17	22	10.55
II. „	Frigyes főherczeg	22	31	113	16	18	26	9.20
III. „	Festetich Tasziló gróf	14	29	95	18	18	28	7.65
IV.	József Ágost főherczeg	12	25	120	18 ^{1/2}	17	19	7.95
V.	Nádasdy Ferencz gróf	12	29	114	14	16 ^{1/2}	24	8.30
VI.	József Ágost főherczeg	12	26	116	15	17	22	7.25
VII.	Majláth László gróf	14	23	114	14	17	22	7.90
VIII.	Frigyes főherczeg	14	27	122	16	17	22	7.—
IX.		14	24	117	16	16	21	7.40
X.	Sztáray Sándor gróf	12	23 ^{1/2}	120	16	16	22	6.95

b) Vadaskerti agancsok.

I.	Almásy Dénes gróf	20	25	112	17	16	23	9.—
II.	Esterházy László gróf	12	26	120	14	16	23 ^{1/2}	8.30
III.	Almásy Dénes gróf	16	22	104	15	14	20	6.70

c) Dámlapátok.

I.	Fülöp Sz.-Coburg herczeg							
II.	„							
III.	„							

d) Ózagancsok.

I.	Ghiczy Albert honvh. kap.							
II.	Majláth László gróf							
III.	Széchenyi Géza gróf							

e) Zergekampók.

I.	Schönberg Donald báró							
II.	Vay Imre báró							
III.	Bánffy Ernő báró							

A kiállításnak rendkívüli érdeket kölcsönzött báró *Born Frigyes* tanulságos kollekcziója — ugyanegy vadaskerti szarvasnak 7 évről gyűjtött levetett agancsaiból. 1894-ben kezdték meg a gyűjtést; akkor a levetett agancs ágszáma 12 volt; 96-ban páratlan 14-es; 97-ben 16-os (páratlan); 98-ban 14-es (ez volt a legerősebb); 99-ben ismét 14-es (páratlan); 1900-ban 16-os (páratlan) és végül ugyanez évben, miután a szarvas 12-esre visszarakott — lelövetett. Ennek a 7 évről való érdekes agancskollekczióknak fénykép után készített ábráit, évszám szerinti sorozatban jelen számunkban megkezdve folytatólag bemutatjuk t. olvasóinknak.

Jäger Albert.

A Sauer és Sohn-féle fegyverkonstrukciók.

(Folytatása és vége.)

A Sauer-féle hammerles fegyvereknek nem önműködő biztosítékjuk van egy a fegyver-agy nyakán lévő, előre és hátra tolható gomb alakjában. A zár négyszeres Greener-féle, a meghosszabbított csősínen keresztülménő szöggel.

A drilling golyós csőve a közönséges, régi 11 mm.-es; a töltény 4 gramm fekete löport és puha ólom-löveget tartalmaz. Ugyanígyen öblű a többi, akár cserkésző, akár vegyes csövű Sauer-féle fegyver ólomgolyóra és fekete löpor használatára készített csőve. E csövek és töltények löképesége nem valami kiváló és nem egy újabb konstrukció; így például különösen a suhli „Nimród” fegyvergyár két kitűnő modellje 9·3—82 milliméteres (4½ gramm fekete löporral), meg a 8 milliméteres (3·25 gramm fekete löporral) kemény ólomgolyós töltény nagyon felülmúlják. (Ezeknek a töltényeknek, nemkülönben a 11 milliméteres löképeségére vonatkozólag több érdekes számadatot állítottam össze egy táblázatban, mely a „Vadász-lap” folyó évi 7. számában jelent meg.)

A Sauer és Sohn-féle, máskülönben oly tevékeny fegyvergyár tehát az ólomlövegek tökéletesítése terén nem szerzett különösebb érdemeket, minthogy azonban golyós csővei — mint általában minden fegyvere — kitűnő pontossággal vannak belőve és szabályozva, most is keresetek, bár én mindenkinek inkább ajánlhatom a fent említett két „Nimród”-féle modellt. Bizonyos vagyok, hogy löképeségük bámulatba ejti mindazokat, kik eddig közönséges 11 milliméteressel vadásztak, mely bizony főleg nagyobb távolságokra, már 200 lépésen túl kissé bizonytalan lövéseket ad a golyó ívesebb roppályája, előnytelen súlya, alakja folytán.

Egy kis kaliberű, ólomgolyóra készített Sauer-féle specialitás az ú. n. „Tell-Büchse”. Ez egy 8 és 9 milliméteres öbnagyságban készített hammerles karabély, ügyesen szerkesztett, jól működő szerszámrendszerrel. A megfelelő töltényekkel 80—90 lépésig kitűnő pontossággal van belőve és ezért vadászterületbejárás alkalmával apróbb dűvadakra, mint róka, kóbor eb s macska, nagyobb szárnyasok stb. igen jó szolgálatokat tesz. Vadász körökben igen el van terjedve, mivel — ha jól emlékezem — darabonként csak 48 márkába kerül. Ez, tekintettel a jó anyagból való, igen pontosan kidolgozott és tetszetős fegyverkére, igazán nem mondható drágának.

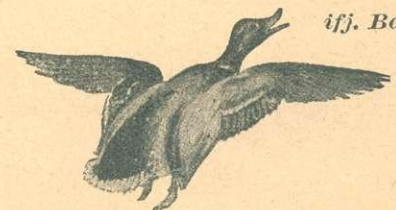
A modern kis kaliberű, 6, 7, 8 milliméteres aczél-nikkelburkolatú golyóra készített fegyverei e gyárnak mind az ismert Mauser-féle 88-as modell utánzatai, vagy nagy részben eredeti egylövetű, vagy ismétlő Mauser-fegyverek. De nemcsak Sauer, hanem tudtommal a többi német fegyvergyár is kis kaliberű golyós fegyvereit a Mauser-modell után készíti — mint maguk a gyárosok mondják — azért, mert most a német vadászok között az a divat kapott

lábra, hogy csak olyan fegyverrel vadásznak, csak azt a fegyvert tartják jónak, melyet a hadsereg használ. Épen ezért túlyomólag a 8-as Mausert keresik és csak újabban kezdik a 6 millimétereset — mely különben szakemberek állítása szerint a jövő kalibere — is használni. Legújabbban pedig épen a Sauer-féle gyár hozza forgalomba a 7 milliméteres Mausert „Pretoria Birschbüchse” elnevezéssel.

Daczára, hogy ma már a legtöbb fővadra vadászó német úriember fel van szerelve ilyen kilométer-puskával, még sem lehet biztosan állítani, hogy e fegyver a praktikus vadászatnál jól bevált. A szaklapokban praktikus vadászok egyre-másra mondják el tapasztalataikat a kis kaliberű fegyverekről, de itt ép annyit olvashatni *pro*, mint *contra*. A gyár e tekintetben érdekes felvilágosítással szolgált. Ő a sok oldalról hangzó, a kis kaliberű golyó bizonytalan ölképeségére vonatkozó panaszt a töltényben levő *elégtelen löpormennyiségre* vezeti vissza. Számadatokkal áll elő: Az eredeti Mauser hadi fegyverből, mely 8 milliméteres, a golyót 2·75 gramm füstetlen por, ú. n. „Blättchen-Pulver” röpíti ki, míg a vadászati czélokra készített hasonló fegyver tölténye csak *legfeljebb* 2·20 gramm löporral van töltve, amellet, hogy a löveg *ugyanolyan* alakú, nagyságú és *súlyú*, mint amazé. A 6·5 milliméteres fegyver töltényében a legnagyobb használatos löpormennyiség (Blättchen-Pulver) 1·80 gramm, ami megint nem áll arányban a használatos löveg súlyával.

A császár két Mauser-féle cserkésző karabély, — úgy mond — melyekkel a rominteni és schorfheidei híres szarvasvadász-területein oly bámulatos eredményeket ért el, melyekből találva, csaknem valamennyi szarvasa tűzben rogy össze, még a roszszabbul applikált lövéseknél is, ezek töltényei a szokásosnál jóval nagyobb löporadaggal bírnak. A 8 milliméteres 2·60 grammot, a 6 milliméteres 2·55 grammot tartalmaz. És főleg ez utóbbiból teszi a császár a legnagyobb lövéseket 250—300 lépésről és messzebről. E két fegyvert a Mauser-részvénytársaság külön készítette az uralkodó számára és midőn a Sauer és Sohn-féle gyár kérdést intézett hozzá, hogy nem-e lehetne hasonló fegyvereket tömegesen gyártani és így a vadász-közönség számára is hozzáférhetővé tenni, tagadó választ adott. Hogy miért? Úgy mondják, az uralkodó iránti loyaltásból tartja fenn ezt a modellt számára és nem engedí át a vadász-közönségnek. Elismerés érte; ettől eltekintve azonban ép annyira ellenkezik a modern üzleti felfogással, mint nevetéséges módja az uralkodó iránti tisztelet nyilvánításának, ha egy közhasznú, praktikus újításról van szó. Olyan furesa, hogy magam is nehezen hihetem el, de mindenesetre lesz valami igaz a dologban, különben érthetetlen, hogy ez az új, oly jól bevált modell miért nem ment át az általános használatba. Hogy pedig a császár e két fegyvere tényleg a fentemlített kiváló löképeséggel bír, azt magam is, nemcsak hogy a „Wild und Hund” tudósításai között olvastam, de egy császári főerdészttől, ki sok éven keresztül volt a „Schorfheide” vadászterületen alkalmazva, szintén hallottam.

Még egy specialitásról kell megemlékezni: a Sauer-féle „Birsch-Korn”-ról. Ez a vadász körökben igen kedves „légy”, melyet a gyár főleg hármasesövű fegyvereire alkalmaz, a csősín e czélra szolgáló bemetszésébe oldalról tolható be. Körülbelül egy centiméter hosszú, a cső szája felé vékonyodó és a praktikus újítás rajta az, hogy az alsó vége félgömbölyűre van reszelve és ezüsttel bevonva. Ez a félgömbölyű felület oly előnyösen veri vissza a sugarakat, hogy vele még szürkületkor is egészen biztos célzás lehetséges. Sokkal tisztábban látni, mint azt a legyet, melynek a szem felé fordított vége egyenesen van lemettszve, még ha ezüst bevonattal bír is.

ifj. Bartal Aurél.

Lady of the Walley.

(Sporttörténelmi adat.)

Egy öreg vizslásztól.

A külföldi vadászati szakfolyóiratok rég foglalkoznak a kiváló vadászebek neveinek megörökítésével, sőt Angliában egész kultuszszá vált a fenomenális versenylovak mellett a kiváló vadászebeknek is emléket állítani a sporttörténelem lapjain — és pedig korántsem az egyéni

hiúság kielégítése végett talán — a sportmatadorok nemű gyengéjére való

tekintettel, hanem mert azok az állatok nagy tehetségükkel feltétlen elismerést és bámulatot érdemeltek s valóban keltettek is és ezáltal élvezetet okoztak mindazoknak, kik az effélékben élvezetet találnak s a magasabb sport érdekéből értéket tulajdonítanak az ily képességeknek úgy reális, mint ideális szempontokból is és azt megbecsülni tudják, — másrészt pedig azon célzattal, hogy példaképpül szolgáljanak az utókor sportmanjainak és tenyésztőinek. És ez méltányos is, mert — mint egy kitűnő magyar sportman, a híres „Sylke“ biográfusa megjegyzi: ha nagyjainknak köztereken szobrokat állítunk s olykor kétes nagyságokról is, sőt mindennapi halandókról szól magasztalólag a krónika s érzelmei vései neveiket csudálatul az utókor számára, akkor az ember leg-hűségesebb követőjéről, a sportsman legbecesebb kincséről s elváhatatlan társáról — a jeles vadászebről — miért ne emlékezzünk meg legalább szakadékonny hirlappapíron?

Külföldön — mint említém — rég művelik e tárgyat, sőt díszes albumokban is összegyűjtve a kiváló versenylovak, vadász- és versenyebek képmásait, feljegyezve tetteiket, kiváló képességeik stb.; nálunk azonban ez a kultusz — sajna! — semmi érdeklődésre nem talál, sőt nagyobbára érzékünk se igen van hozzá, amennyiben részint nemzeti indolenciánkból kifolyólag, de még inkább sajátos idegenkedésből, avagy inkább talán ellenszenvből, nagyon kevés becslet tulajdonítunk az ebsportnak általában, lévén régi bal-meggyőződésünkhöz képest az a „nimet“ dolga, kit a magyar nemcsak a kutyatánczoltatás terén, de általában a kutya-kultusz érájában a legelső szaktekintélynek tart és vall, úgyannyira, hogy németet kutya nélkül és viszont, elképzelni se tud és ennek még közmondásokban is kifejezést ad. Tényleg még vadászebek tekintetében sem voltunk soha válogatósak, egyáltalában a kutyaártyikusul csak annyiban érdekelt bennünket, amennyiben az agarászathoz, kopászathoz és a puskavadászathoz szükséges kutyának: többé-kevésbé formító agárkutyának, kopókutyának vagy vizslakutyának nevezett négyalábú individuumokra volt szükségünk; különleg

azonban vajmi keveset érdeklődtünk a kánis mivoltuk iránt és eszményi alakokat semmiféle tekintetből sem válogattunk s örökítettünk meg közülök. Nemi „magasabb“ sportérzék csak akkor kezdett lelkünkben derengeni a vizslászat és kinológiai szempontok iránt, midőn a nyolczvanas évek elején *Hanvay Zoltán* buzgolkodása megteremté a helyes vizslászat és kinológia fogalmát nálunk, majd a helyes útmutatások s az elért fényes gyakorlati eredmények, valamint tenyésztési sikerek példáival fogékonyságunkra el nem múló hatást gyakorolva, régi indolenciánkat nemes érdeklődésre serkenté s további hazafias törekvése folytán — ámbár nagy áldozatok árán, ami közismert dolog a magyar vizslások között — odasegítette az ügyet, hogy immár egy dicső multra tekinthet vissza Klio önzetlen szelleme: a régi *Magyar vizslaverseny-egyesület* eredményekben dús multjára, a sok szép versenyre, mely a fajbéli tiszta tenyésztés és illetőleg a magas faji képességek megörökítése szempontjából egyedüli segédeszköz a tenyésztőre nézve. — És a nemes tenyészanyag magvát is *Hanvaynak*, kinológiánk e büszkeségének köszönheti a virágzásra jutott s a magyar sporttörténelemben bizonyára korszakalkotó kultusz; majd utána, a nemes példán felbuzdulva, még sok más jeles sportman és tenyésztő járult hozzá, nagy áldozatok árán szinte, a már meglevő, de egynemű angol tenyészanyag (pointer) kiegészítése és változtatossá tételéhez importált nemes anyaggal. Ugyanis *Bárczy, Szalacsy* s még többen a *settereket* ismertették meg velünk, mely faktorok (a setter és pointer) évszázados vizslásztati sportunkat a tespedés feneketlen mocsarából kiemelve, a haladás azon ösvényére terelték, mely végeredményében már-már annak a kor színvonalára emelésére vezetend és ha e téren való továbbhaladásunk mostani akadályait: az exkluzív klikkszellemet, egyéni tekinteteket legyőzve, a tradícióktól messze eltérő idegenszerű, épen nem magyaros társulási, egyesülési viszonyokon sikerül felülemelkednünk: e sport terén is most már játszva eljuthatunk arra a magaslatra, melyen a nagy nemzetek sportmanjai immár meggyökeresedett helyzetet foglalnak el. Hanem szükség volna még egy nagyobb arányokban szervezni tudó, egyéni súlyánál fogva is az ügy javát előmozdítani képes szervező erőre, szóval egy *Hanvayra*, aki — Istennek hála! — létezik ugyan, de szemet hűny... avagy talán a sok hálátlanságból kifolyólag megelégette a küzdést? Pedig talán a magyar vadász-sport géniusza iránt való tekintetből mintegy kötelességszerűen cselekednék, ha az általa oly sok eredménnyel kezdeményezett, oly sok dicsőséggel tovább fejlesztett kultusz a végbefejezés határához segítené... Mert ma már — úgy látszik — pangás állt be, egy átmeneti korszak talán e téren, mely lehetséges ugyan, hogy egy jobb virradathoz vezet; de szükséges volna az önzetlenség szellemével erős, minden mellékteket nélkül működő szervező erővel az újrafajlódás folyamatát a vidék s a régi, oszlopos matadorok belevonásával helyes irányba és pedig nemzeti irányba terelve, megóvni attól a szerencsétlenségtől, hogy önmagát emészsze meg. Akkor ez a nemes kultusz ismét fényre derül s lelkesedni fog érte az egész hazának bizonyára minden modern szellemű sportférfa; míg ellenben ha árva-

ságra ítéltetik, meg fog maradni talán még hosszú ideig oly tengődő fővárosi specialitásnak, melyben néhány lelkes és áldozatkész szakférfiú istápolása mellett egy egyetemeske ugyancsak nehezen tartja a lelket, noha olykor-olykor értékes eredményeket is jegyezhet fel a régi szép napok dicső eredményei mellé, amelyeknek ma már jobbára csak az emléke van meg a sportlapok hasábjain s néhányunknak egyre jobban homályosodó memóriái között. — De ha ma már meglepő eredményeket nem is látunk, tapasztalunk — hisz a kezdetlegesség ama határain már túl vagyunk, melynél a csekélységek is dicsfényben mutatkoznak, — de azt örömmel konstatálhatjuk mégis, hogy kinológiai és különleg vizsgálzati irodalmunk bizonyos jóleső lendületet nyert, éledezni kezd s törekszik nemcsak kedvessé, élvezetessé, de hasznossá is lenni olvasói számára, ami igen szép, igen méltánylandó vállalkozás a sport iránt való érdeklődés felkeltése és ébrentartása tekintetéből. És ez az újabb sportirodalmi tevékenység — úgy látszik — feladatául tűzte ki, egyéb hasznos dolgokon kívül: a *kiváló tehetségű vadászebek megörökítésének kultuszát is* — amiről cikkelyünk elején volt szó. Ugyanis a „Zoologiai Lapok“-ban *Fónagy J.* a kiváló „Pic“-ről s más tehetséges ebeiről, majd a többek közt a minket közelről érdeklő „*Lady of the Walley*“-ről is emlékezik.

Ez a, már rég a túlvilág vadászterületére távozott, alakra nézve is gyönyörű, fején remek szívfoltot viselt pointer, — melyhez hasonló fűrjész- és foglyász-eb alig létezett e hazában tenyésztett angol ebek között — nemcsak tehetsége miatt érdemli meg a megörökítést sportkrónikánk lapjain, hanem *sporttörténelmi okból* is, amiről *Fónagy* nem emlékezik meg, csak annyit ír, hogy azután a verseny után, melyen „*Lady*“-t vezette, az eb „*Hanway Zoltán* úr tulajdonába ment át, ekkor lett belőle *Lady of the Walley*, a hanvai kennelnek *három évig* volt lakója, hozott e világra néhány kiváló jó kutyát, azután *Lakatos Károly* tulajdonába ment...“ stb.

Ez abban az időben történt, mikor az angol vizsla ellenlábásai a faji használhatóság kérdésében, — hogy t. i. *melyik a jobb használati vizsla?* — országra szóló vitát kezdve a „*Vadászlap*“-ban, el akarták hitetni az angol vizslát még kevésbé, inkább csak hírből ismerő vadászpublikummal, hogy a pointer a mi viszonyaink közt használhatatlan volna; *lassú, közelkeresésre nem szoktatható, temperamentumát mérsékelni nem lehet, bánni vele nem tudunk, szóval a mi vadászati stílusunkhoz — mint „használati vizsla“ — nem idomítható állat.*

Ebben a nagy hullámokat felvert vitában résztvett akkor az ország majdnem minden tollforgató sportférfia s bizony, a kisebbséget az angol vizsla hívei képezték.

Az ellenlábások sorából különösen kivált a *Szárnyas Sándor* név alatt vitázó kitűnő sportman: *Fekete Izidor*, az Eszterházy grófok érdemes nevelője, — kinek érvei oly nyomósaknak és meggyőzőknek látszottak, hogy bizony némelyeket a pointer legigazabb barátai közül is megingásra bírtak. Mindamellet már a végtelenségbe húzódó pro et contra vitatkozás aligha meddő nem marad, ha *Lakatos Károly kihívása* azt egyelőre le nem fegyverzi. Ugyanis a „*Vadászlap*“ hasábjain *mérkőzési kihívást* intézett *Lakatos* mindazon ellenlábásokhoz s különleg *Szárnyas Sándorhoz*, kik a pointernek fönt vázolt értelemben való képtelenségét vitatva, egyéb vizslafajok fölénye mellett törtek lándzsát! hogy a magyar vizslaverseny egyesület épen küszöbön levő vizslaversenyén megjelenve földicsért ebeikkel és *Lakatos* is a maga pointerjeivel, a tettek mezején döntessék el, melyik hát igazában a legjobb használati vizsla s igaz-e az, hogy a

pointer a „mi viszonyainkhoz“ alkalmazható és engedelmes, kezes állattá *nevelhető* nem volna.

A mérkőzési kihívás megjelenése után jutott birtokába *Lakatos K.* „*Lady of the Walley*“-nek, melyen a három évi kennelélet s a gyakorlat teljes hiánya bizony nagyon meglátszottak s abban az állapotban teljesen hasznavehetetlennek bizonyult, szóval a dresszurának, a kapott kitűnő nevelésnek a nyoma is levedlett róla. Féltelessen nyargalászási dühvel száguldt be a tájat s a nyulakat egyiket a másik után kísérgette ki a határból, sőt zenélt is hozzá — és semmi féle szóra-füttyre nem hajtott, egyszóval gyalázatos és hajmeresztő dolgokat produkált!

Aki tudja mi az, egy elromlott angol ebet megjavítani, — annak fogalma lehet arról a vesződésjeljes munkáról, melyet ennek a megkótyagosodott ebindividuumnak helyrehozása igényelt; és mindössze is csak 3 hét állt e célra rendelkezésére *Lakatos*nak a versenyig. De a türelem és szakértelem csodákat képes létrehozni; és ez bebizonyosodott *Lady*-nél is.

Az első hét az elemi oktatásé, a második a mezőre vezetés és a harmadik a tökéletesítés és simítás hete volt. Az eb magas intelligenciájáról, minden *magyarázatot* megértő és követő jóindulatáról bizonyosságot szolgáltat ama tény, hogy a második hét közepén az eb *bárányszelíd jóakarattal* hajtotta végre idomítójának minden kívánságát s az előbb szilaj állat oly kezessé vált, hogy minden vezetés, kommandó nélkül órákhosszáig el lehetett vele vadászni s oly remek munkát végezett e közben, hogy például a harmadik hét második napján *Kispál Sándor* 45 darab fűrjet

lőtt előtte egy délután. — Hogy azután a versenyen miként oldotta meg feladatát ez a fenomenális állat s *Lakatos*nak a versenyre vitt többi ebei is miként igazolták be a pointernek más vizslák fölött való elvitathatlan magas fölényét, arra nézve felvilágosítást nyújt az alábbi egykorú sporttörténelmi adat: a monostorszigeti vizslaverseny kivatalt leírása a „*Vadászlap*“-ból, mely amellet, hogy élvezetes olvasmányt nyújt s régi kedves emlékek varázsát kelti sokunk lelkében, még a „*Lady of the Walley*“ életrajzának kiegészítéseül is szolgál:

A monostorszigeti vizslaverseny.

(1887. évi augusztus 24—25.)

„Tizenkét eb versenyzett összesen 3 stakes-ben, köztük 11 telivér s 1 félvér; de általánosságban valamennyi megérdemelné, hogy neveiket fényes betűkkel jegyezzük be a sportkrónikába.

A pointernek exzelláltak, úgy elegáns keresési modorukkal, mint egyéb kitűnő természeti tulajdonságaikkal; s ha hozzáveszünk, hogy ez alkalommal *Lakatos Károly* úr a legkitűnőbb idomárnak mutatta magát, ki ezúttal *Barwigot* is felülmúlta: nem lehet csodálkozni azon, hogy ebei rendkívüli érdeklődés tárgyát képezték kezdettől fogva. Kár, hogy a kölyök-versenyben egy véletlen közbejött akcziens folytán *Syke*-t nem indíthatta s hogy az általános vadászversenyben még nem is nevezett; mert a felnőttek díját ebei oly fölényvel vitték el, hogy az főleg a döntő összevetésben mindenkit méltán meglepett. Röviden kifejezve tehát, *Lakatos Károly* úr, mint a legkitűnőbb idomárok egyike: a nap hőse volt!

A setterek, (úgyiszlóván mind *Bárczy* úr hírneves kenneljéből) 2 első díjjal számoltak be. Szintén kitűnő idomár kezében lévén, mindent mutattak, amit egy vadász jó vizslától vár: finom orr, appel! Csak a túlrövid keresést találtuk ama magas temperamentummal bíró ebeknél olyannak, amely, karakterükkel meg nem egyezvén, mint szembeszökőleg forszírozott: visszatetszik; azonkívül az apportírozás — kivéve *Tini bravour*-jait, amely 3 darab, egymástól nagy távolságban leesett foglyot szedett fel s hozott el — kifogásolható.

Lady of the Walley.

A versenyek megkezdése előtt reggel 8 órakor a monostorszigeti vadászakban a szükséges választások ejtettek meg.

Főintéző és bíró: dr. Keleti Károly.

Bírák: Br. Dewitz Ottó, Eiszen Manó, Kazy Lázár, Sztraka György, Török János.

Rendező és titkár: Egerváry Gyula.

Ezt követően a nevezett ebek soroltattak párokba és úgy 9 óra körül már kezdetét vette a kölyök-verseny, eme vaddús szigeten, amelynek egyetlen, de jövőre számbaveendő hibája, hogy itt-ott nagyon is egyenetlen, sőt dombos, erdős, úgy, hogy helyenkint 10—15 lépésről már nem lehet folytonos figyelemmel kísérni az ebeket, minélfogva a bírák rendszeren felosztották magukat, egyik rész a jobb, másik rész a balfelől dolgozó ebet jelölve ki figyelme tárgyául.

A versenyeken jelen voltak: br. Dewitz Ottó és neje Gödről; Keleti Károly, Török János m. kir. államr. főkapitány, Eiszen Manó, Bárczy István, Tarsay János, Lyka István, Tószegi Freund Vilmos, dr. Matlaskovszky István és alulírott — Budapestről; Szalatsy Sándor Szódról; Pereg János Győrből; Rudnyánszky László Vácra; Matyók Bencze főszolgabíró Pomáza; Kazy Lázár Barsmegyéből; Lakatos Károly Szegedről; Wallshausen Sándor Káposztás-Megyerről; Sztraka György főszolgabíró Békésmegyéből; Mihajlovits Kornél, Fernbach Károly és dr. Molnár Károly urak Szabadkáról; Pirkner Ernő m. kir. főeredész és Schmid János Visegrádról, Schauschek György m. kir. vadászgondnok Sz.-Monostorról stb.

(Vége következik.)

AGARÁSZAT.

Agár-Derby. A versenytereken immár esőnd honol, az ország számos vidékén azonban most folyik javában a legmagyarabb sport: az agarászat. Szatmár-, Szabolcs-, Csanád-, Bihar-, Torontálmegyékben, a Bácskában, a Künságban, a jász-ságban van legerősebb fészke a legrégebb, legszebb és testedző sportunknak. És e helyeken az agarászatok körében versenyeket is rendeznek, melyek látványosság dolgában nem maradnak a galopp-versenyek mögötte. E versenyek elseje, melyet joggal lehet az agarak Derbyjének nevezni, folyó hó 12-én fog lefolyni Szolnok határán, a szandai gyepen. Az ország minden részéből nagy érdeklődés mutatkozik e verseny iránt, melynek győztese pénzdíjon kívül egy értékes bálnai kanczát is kap jutalmul, melyet Darányi Ignác földművelésügyi miniszter adományozott. — E versenyre vonatkozólag az agarász-szövetség által a következő felhívás boesáttatott ki:

„Van szerencsénk az „Országos Agarász Szövetség“ által 1901. évi november hó 12-én és a következő napokon, a Szolnok melletti szandai és kengyeli gyepen rendezendő versenyekre meghívni.

A nevezések november 11-ik napjának délután 5 órájáig dr. Hajdu Béla titkár által Szolnokon, Magyar-utca 22. írásban fogadtatnak el.

Nevezési díjak: a szövetség tagjai részére 25, nem tagok részére 50 koronában állapítottak meg. Törzskönyvezett agár részére tulajdonosának 5 korona visszatérítetik.

Versenydíjak: A nagyméltóságú m. kir. földművelésügyi minister úr által ajándékozott bálnai ménesbeli fiatal kancza és 800 korona készpénz a győztesnek; 500 korona az utolsó futásban leezett agárnak, 200—200 korona az utolsóelőtti összevetésben leezett agarak mindenikének. A versenyre szállítandó lovak szállítására a versenylovakra érvényes díjszabás engedélyezve van. Szállítási igazolványokkal megkeresésre a titkár szolgál.

November hó 11-én d. u. 6 órakor, a „Nemzeti szálloda“ külön termében évi rendes közgyűlés tartatik.

A közgyűlés tárgyai:

1. Igazgatósági jelentés.
2. Egy igazgatósági tag választása.
3. Tagfelvételek.
4. Esetleges indítványok.

Szolnok, 1901. október hó 17-én

Dr. Hajdu Béla,
titkár.

Báró Podmaniczky Géza,
elnök.

Feleletek szerkesztőségünkhöz intézett szakkérdésekre.

T. D. Az állatok befolyása a talajképződésre néhol kétségtelen. Tényleg tapasztaltott, hogy meglepő módon átváltozik a földfelület ásványi része élő lények közrehatása által. Ez átalakulások bár nem oly jelentékenyek, mint például a korall-állatok által képezett tenger-zátonyok, magukban véve mégis igen érdekesek. — Ismert dolog, hogy a tyúk-féle madarak, hogy a bögyükben már meglágyult, de még szét nem hullott gabna-szemeket megőröljék, kavicsokat nyelnek le. Mint igen figyelemreméltó tény, Kerner botanikus újabban azt tapasztalta, hogy e kavicsot a vadtyúk-félék (siket-, nyir- és havasi-fajd, császármadár stb.) gyomrában nemcsak nagy mennyiségben (néha 20 darabig) és jelentékeny nagyságban (süketfajd gyomrában 1 czm. átmérőig) is találtnak, hanem hogy e kövek nagy ellentállás-képesek és hogy oly madarak, melyek mészközet közelében tartózkodnak, hol tehát elég kemény kavicsot nem találnak, szükségletüket (leginkább kovakövet) gyakran igen távol fekvő vidékekről hozzák. Ha már most az ilyesmi gyakrabban ismétlődik s a madarak mészközetű tartózkodási helyükön kiműlnak, továbbá mint hullák rókák által szétmarczangoltatnak és elhurczoltatnak, akkor a szerves részek elrothadása után a kova-kövecskék kisebb-nagyobb rakásokat képezve, megmaradnak; ebből magyarázhatók ki tehát ama tünetek, hogy a magas mészközetek között kova-képződményekre akadnak, melyeket azelőtt jégcsuszamlások következményének tartottak.

S. L. Sok mindent ajánlanak az ebrüh gyógyítására, de sajnos, ez a betegség igen nehezen gyógyítható. Egyébiránt mi is tudunk néhány gyógyító eljárást, mely sokszor hatásosnak bizonyult, mindamellett esalhatatlannak nem állítjuk. Az egyik ez: 1 lat kénmáj (Schwefel-Leber), 4 lat zöld szappan, 1 lat terpentín szappan veendő, ehhez megfelelő mennyiségű erősen megavasodott zsír s addig keverendő, míg a kenőcs teljesen összeállott. Az ebet bedörzsölés előtt langyos vízben jól meg kell mozdítani és azután megszáritani. — A másik dícsért gyógyító eljárás a következő: Veendő: 1. 500 gr. közönséges favagy repezeolaj, 2. 10 gramm terpentínolaj, 3. 30 gr. büdöskővirág. Az 1. és 2. szer hidegen öntetik és kevertetik össze s azután megmelegítettik, míg langyos hőfokot ér el; ezután folytonos keverés közt lassanként a 3. szer — a büdöskővirág — kevertetik hozzá s a keverék addig melegítettik, míg az ember keze a hőfokot eltűri. Ha a gyógyszer kellő meleg, a beteg állatot legalább is 10 percen át kézzel erősen s mindennél (különösen a hóna alatt s lábujjai közt) kell azzal bedörzsölni, arra jól ügyelve, hogy a büdöskővirág ne üledjen meg. A leghatósabb akkor ez a gyógyszer, ha a legmelegebb napon alkalmaztatik s a kutya a bedörzsölés után még 1/2—1 óráig a meleg napon marad kint. Ez az eljárás minden két hétben ismétlődő. Míg

gyógykezelésben van az eb, különösen arra kell ügyelni, hogy nagyon száraz és tiszta szalma adassék fekhelyére. A beteg állatot a bedörzsölések után megmosni nem szabad és csakis az utolsó bedörzsölés után kell azt tenni, midőn meggyőződött tulajdonosa, hogy a rüh róla *nyomtalanul* eltűnt. — Azon esetre, ha a kutya nagyon rühes lenne, az első bedörzsölés előtt langyos vízzel és zöld szappannal jól megmosandó s miután *tökéletesen megszáradt* volna, lehet a bedörzsölést alkalmazni. Ha a beteg eb nagyon finom szőrű és vékony bőrű, a terpentinolaj-mennyiséget 2—3 grammal alább lehet szállítani, nehogy nagyon felesipje a bőrét; ha ellenben durva szőrű és vastag bőrű, valamivel több terpentint s bűdöskővirágot lehet venni. Ez a gyógyszer mint rüh elleni óvszer is alkalmazható s nincs rá eset, — ha nyáron át 2-szer bedörzsöltetik vele a kutya, — hogy az megrühesedjen. Télen csakis akkor hat e gyógymód, ha a betörzsölési időtartam alatt a beteg állat folyton meleg, fűtött helyiségben tartatik.

M.

B. K. A *fegyvereső lotyogását* a fegyverrel való erőszakos bánásmód okozza és illetőleg a helytelen patronhasználat, ha t. i. vékony peremű töltényekhez készült fegyverekhez vastagabb pereműt használunk s ennek következtében a fegyver zárószervezete természetesen nehezen, vagy épen nem is zárul, csak ha erősen becsapkodjuk. A becsapkodás folytán azonban a csuklószeg megörbül, a cső előremegy s megtágul; tehát a cső és paszkül közt hézag keletkezik és a cső kotyogóssá válik. Az ily módon tönkretett fegyvert azután nehéz megjavítani s az az erőszakos munka, mit a cső újból való megszilárdítása igényel, épen nincs a fegyver szilárdságának javára.

EGYESEK.

A fehér orrszarvú (*Rhinoceros simus*) már-már közel áll a kipusztuláshoz. Jelenleg csupán *Natálban* és *Zuluföldön* él ez az állatfaj mintegy húsz példányban. Vadászatok és fogásuk tilos 1250 franktól 2500 frankig terjedhető bírság terhe alatt (egy frank = kb. 90 fillér). Minthogy már jó ideje annak, hogy a kormány védelmébe vette a fehér orrszarvút s így nem üldözik őket, azi dök folyamán meglehetősen szelídekké lettek. Egy kormányzó tudósítása szerint annyira szelídek, hogy az embert bevarják 15—20 méterre is és csak kénytelen-kelletlen állnak odébb. A fehér orrszarvú a jelenleg élő orrszarvú fajok között a legnagyobb. Hosszúsága 4-4 méter, ebből majdnem egy harmadrész esik a fejre. Színe, épen úgy, mint a „fehér elefánt“-é, nem fehér, hanem világos kékesszürke vagy barna, de jóval világosabb, mint fajrokonaié.

Sajátságos operációt kellett kiállani a hamburgi állatkert egyik tigrisének. A tigris egyik körme a huzamos ideig tartó nemhasználás következtében annyira megnőtt, hogy a hegye behatolt a talpába és az egész talpát gyulladába hozta, amitől ez megdagadt. Minthogy a bajon nem lehetett másképp segíteni, elhatározták, hogy levágják a tigris körmét. A tigris lábát hurokkal a ketreccz rácszatához erősítették, úgy hogy a dagadt talp a ketrecczen kívül került. Az állatkert igazgatója sajátkezűleg egy erős drótvágó ollóval levágta a tigris körmét s helyét kihúzta a talpból. A műtét után nemsokára meggyógyult a tigris talpa.

Strucz-tojás és a tyúk. Egy angol strucztenyésztő beszél a következő esetet. — Egy öreg strucz (pampastrucz vagy rhea) huszonhárom tojást rakott le. A hím körülbelül egy hét múlva kezdett költeni s a költési idő alatt oly híven ült a tojásokon, hogy korbácesal kellett róluk lezavarni. Hat hét múlva a tojások egy részéből kibújtak a strucesírkék, de nyolez tojás még megmaradt. Az öreg strucz semmiképen sem akart erre a nyolez tojásra ülni, hanem esírkéivel esatangolt. A gazda erre fogta a tojásokat s kettőt beletett két nagy házityúk fészkébe, a tyúk-tojásokat pedig elszedte. Az egyik tyúk nem ismerte el magáénak a vele egyenlő nagyságú tojást, míg a másik szorgalmasan kotolt rajta. Mikor kibújt a tojásból a csupasz nyakú, hosszúlábú kis strucesírke, a tyúk halálraremülten elhagyta mostoha gyermekét. A kicsi strucesírkét azután az öreg strucz ismét magáénak fogadta.

Az állatok szaporaságáról. Egy levéltetű évente húsz-szor rak petéket, összesen mintegy 6000.000.000 petét rak le egy év alatt. Egy légy 20.000 kukacot képes a világra hozni, amelyek egy nap folyamán testük súlyának kétszázszorosát eszik meg s öt nap alatt fejlődnek ki. Egy a fenyőn élő fadarázs évente 100 petét rak. Ha ebből a száz petéből kiktelt darazsak ivadéka közül 10 évig egy se pusztulna el, a tizedik évben 200.000 billió pondró kelne ki a lerakott petékből. Ez a szám épen elég volna, hogy abban az esztendőben minden fenyőfa tönkremenjen. A halak szintén roppant mennyiségű petét produkálnak évente. Egy közép-nagyságú tókehal évente 10 millió petét rak, a kecsge 1.500.000-et, a ponty 167 ezret, a csuka 166 ezret, a harsca 69 ezret. Az emlősállatok között legszaporább a mezei egér. Kedvező körülmények között márcziustól késő őszig ötször ellik s minden ellésnél 6—10 fiatal hoz világra. A fiatalok hat hét alatt fejlődnek ki s a nyolezadik héten már szaporodnak. Egy pár mezei egér tehát évente, kedvező körülmények között, 20 ezer fiatalal szaporíthatná faját. Innen magyarázható, hogy a mezei egerek olykor oly roppant tömegekben lepik el a szántóföldeket, hogy az aratást komolyan veszélyeztetik.

IRODALOM.

HOGYAN TÁPLÁLKOZZUNK? cím alatt ép most jelent meg dr. *Lahmann* zseniális hygienikusnak alapvető műve, meggyőzőleg mutatja ki a fehérje-elméleten alapuló mai visszas táplálkozás idegrontó, életet rövidítő s a munkaképességet csökkentő voltát. Ezzel szemben felállítja s megokolja a táplálkozó elméletet s gyakorlati útmutatást ad az egészséges vérvegyület s a betegség elkerülhetését biztosító helyes táplálkozásra. A művet *Ember János* és *Müller Antal* fordították magyarra. Kiadja *Ember János* (Budapest, VIII., Teleky-tér 23.), kinél a mű kapható, de bármely hazai könyvkereskedés útján is megrendelhető. A 10 nagy 8° ívre terjedő 4 képpel illusztrált mű ára 8 korona. Akik a könyv árát előre küldik, a művet bérmentve kapják.

Helyreigazítás. E beceses lap legutóbbi V. számában „Az ölyv táplálkozási viszonyairól“ szóló cikkben boldogult barátom *Cyrik Edének* imputált sorokban felhozott epizód velem történt meg s azokat a „Vadászlap“ illető számában is én tettem akkortájt közzé. Azon időben Fogarason voltam.

Teljes tisztelettel

Nagy-Sink, 1901. november 3-án

Craus Géza Aladár,
m. kir. erdőész.

Szerkesztői üzenetek.

Cs. G. Tengelicz. Az ebnek emberre való idomítása veszedelmes vállalkozás s bizonyára sok kellemetlenséget okozna. Önnek végeredményében ez a könnyelmű sport. Mi nem értünk ehhez, mert a dresszurának ez a neve a sport keretén túlvág, azért nem is tájékoztathatjuk uraságodat az eljárásra nézve. — **N. J. Sopron.** Cikkét alkalmmilag közölni fogjuk. — **A hangyász-kritikus úrnak.** El vagyunk képedve az Ön hatalmas logikájától! Fogadja teljes elismerésünk magasztos méltánylásának legharsozóbb kifejezési mívoltát. Már azonban, hogy igen kedves leveléhez *sárga* téntát méltóztatott használni; avagy talán a forrongó baráti érzelmek kiáradó *hangulatának* a sárgasága az, mely a betűkre ontá azt a kaján fényt?! Hát levélhulláskor elsárgul a kedély is az őszi verőfény bizonytalan hatása alatt?! . . . Oh, oh, Istenkém, csak „barátainktól“ őrizz meg bennünket, — ellenségeinkkel aztán magunk is elbánunk! — „**B.-sógor**“-nak, **Szeged.** Az ékes arezmási képelet *T.-i* cikkével együtt a jövő hó 1-i számban fog megjelenni. Addig is türelem, mert a türelem halász-erény!

Schwarz József m. kir. erdőőrnel Sólymoson (u. p. *Mária-Radna*) egy özet és vaddisznót kitünően hajtó **kopó** 35 frtért eladó.

„A TERMÉSZET“ szerkesztősége és kiadóhivatala: Budapest, II., Donáti-utca 7. dr. Lendl Adolf intézete.

Nyomatott Wesselényi Géza könyvnyomdájában Budapest, II., Zsigmond-utca 11—15.